

ВЕСТНИК „БЪДУЩНОСТ“ КАТО МЕДИЕН ПРОДУКТ

Ива Е. Иванова

Публицистичната кариера на Георги Сава Раковски не е тайна за никого. Вестник „Бъдущност“ обаче е останал извън светлината на прожекторите и само в периферията на научния интерес. Причината за това можем да търсим във факта, че, както отбелязва и вече покойният професор Филип Панайотов във „Вестници и вестникари“, вестник „Дунавски лебед“ слага началото на революционната българска журналистика и на подготовката на националната ни революция, превръщайки го във вестникът, който пръв поставя българският въпрос пред правителствата в Европа.¹ Всички тези неща очаквано насочват вниманието на изследователите именно към „Дунавски лебед“.

Въпреки това вестник „Бъдущност“ представлява любопитен медиен продукт, който заслужава да бъде по-детайлно разгледан. Настоящият материал анализира предпоставките за възникването му, историята на вестника, съдържанието и неговите достойнства като медиен продукт от средата на XIX век.

Важна роля за раждането на вестник „Бъдущност“ изиграва разочарованието на Раковски от политиката на сръбското правителство след лятото на 1862 г.. След като през юни 1862 година българската легия участва в битката с турския гарнизон в Белград сръбите се помиряват с турците. Войната, която очакват българите с Османската империя така и не пламва. През следващата 1863 г. Раковски пише доклади до сръбски общественици и пребивава известно време в Атина и Цетина. По време на това свое пребиваване той се опитва да убеди правителствата им за съвместна борба на балканските народи против Османската империя. Във връзка с това, след като през

¹ Панайотов, Филип. Вестници и вестникари. София: Захари Стоянов, 2008

есента на 1863 г. той се установява в Букурещ, Румъния, Раковски замисля да издава на български и румънски език вестник „Бъдущност“.²

По онова време в Румъния живее значително българско емигрантско малцинство, сред което идеите на Раковски срещат симпатии, а самият революционер се радва на значително влияние. Още през октомври 1863 г. той изготвя „Устав дружества участников за издържания българо-румънскога вестника „Бъдущност““. Румънските ръководители по онова време се опитват да спечелят и българите и за тях не остава незабелязано влиянието, което Георги Раковски има над българската част от населението.³ Това създава благоприятна обстановка за него и когато се обръща към румънското правителство с молба да му позволи да издава вестник „Бъдущност“ бързо получава съгласието на вътрешния министър Когалничану и на 2 ноември същата година Раковски обнародва на български и на румънски език обявление, с което разяснява характера на вестника и призовава българите и румънците да го подкрепят материално. Следва призив и подписка за основаване на акционерно дружество за издаване на българо-румънски вестник „Бъдущност - Вииторулу“ с „главен управител“ Георги Раковски.⁴

Първият брой на този нов вестник се появява на 8 март 1864 г. и започва с програмна статия. Още от тази първа програмна статия става ясно, че вестникът ще ратува за братски отношения между двата народа. В същия материал може да открием и четирите основни направления на изданието, замислени към момента на създаването му. Това са актуалната европейска политика; любовсловна част, която има за единствена цел да докаже какви са били старите отношения между българите и румънците, как те винаги са били братски народи; търговска част, в която се дава информация за крайдунавските главни пристанища, търговията с Цариград и по-далечни места, общи търговски практики, нововъдения в машините и земеделието, както и изложенията за търговски и индустриални предприятия. Последното направление на вестника, описано в този първи брой е за световните новини и знаменити събития като Раковски отбелязва, че освен собствени дописки, разполагат и с „източните знания и на най-значителните европейски вестници“. Българският революционер завършва програмната творба като издига лозунга „Българи и Румъни отвсякъде! Ключ Въстока е в наши ръце!“ и допълва, че средствата, които ще получат ще им помогнат да докажат това чрез вестника си.

² **Игов, Светлозар.** История на българската литература. София: Сиела, 2002, с. 195

³ **Трайков, Веселин.** Георги Стойков Раковски. Автобиографични трудове. София: Издателство на Отечествения фронт, 1980, с. 28-30

⁴ **Райчевски, Стоян.** Георги Стойков Раковски. София: Захари Стоянов, 2018, с. 160-162

Вестникът се печата в малко по-голям от обичайния за тогавашната преса формат – по шест колони на страница – три на български и три на румънски език, като съдържанието на двата езика е едно и също. Още в първите години от развитието на българската преса, когато излиза „Бъдущност“, Раковски осъзнава ползите от графичното открояване на ключови изрази. Той не прави това чрез отпечатването им в получер или курсив, а ги отделя графично като поставя интервали между буквите. Трябва да имаме предвид и технологичните ограничения на времето, когато коментираме графичното оформление на изданието. Въпреки ограниченията, сравнени с днешното печатане на периодични издания, преди повече от век и половина Георги Раковски успява да вкара известно графично разнообразие сред страниците на вестника си като по този начин насочва още веднъж вниманието на аудиторията си към важните аспекти, описани в статиите му.

Изданието излиза и с подлистник – „Българский вероизповедни въпрос с фанариотите и голямата идея панелинизма“. В този подлистник Раковски разказва за ключови събития от църковното движение и изразява мнението си по отношение на ключови въпроси за вярата. Още в първия брой той се възмущава от факта, че църквите в България са елинизирани и в училищата се е настанил гръцкия като това се чувства ясно. Той отбелязва, че много клетници, заблудени българи предпочитат вместо на майчиния си език, да говорят на гръцки. „Това заблуждение е достигнало до такава крайност, че всеки, в жилите на който тече любородна българска кръв си мисли, че е невъзможно такава зло да бъде изкоренено.“ Според него стига само да има истински добри решителни родолюбци за двигател и предводители, един народ може да постигне всичко, когато постоянства на светите си народни права.

Впечатление прави езикът, който Раковски използва. Той не е прост, но не е и излишно сложен. Стилът му е достатъчно лек, макар и много сериозен, че да може да задържи вниманието и интереса на читателите си. Той се позовава на факти, но изразява често и без преструвки мненията си и от време на време разказва истории. Така например още в първия брой в подлистника той разказва за реакцията на гръцкото духовенство на желанията на българското население да използва българския език като богослужебен вместо гръцкият и български духовници да проповядват в храмовете вместо гръцки. Когато гръцкото духовенство вижда, че не може да се справи със ситуацията по начин, по който няма да загуби влиянието си над българското население, издава писмено проклятие – афоризмо-анатема като го изпраща до всички български епархии, както и в българската църква в Цариград, със заповед да бъде прочетено в

храмовете. Нашите сънародници не се плашат от тези афоризмо-анатемии, а вместо това ритуално ги изгарят, докато на свои ред отправят устни проклетия – „Проклет да е фенерският Патриарх! Проклето да е фенерското свещенство с целия фенерски род“. Това не е единственият път, в който „Бъдущност“ разказва за отправянето на проклетия от страна на гръцката патриаршия. В друг материал, този път с основна тема румънският вероизповеден въпрос, става ясно, че Патриархът заплашва, че 318 попа ще отправят проклетия. През призмата на нашето съвремие ситуацията звучи комична, но от гледна точка българската предосвобожденска действителност това не е така.

Най-ценните и интересни статии в изданието остават тези по външнополитическите въпроси. Още в първия брой, когато Раковски разказва за полския въпрос, той обещава, че в следващите броеве ще говори много пъти и обширно за народите в Турция, техните съседи и за положението, в което се намират.

Любопитно е да се отбележи, че в края на броевете могат да бъдат открити и реклами за бубено семе, като в брой 2 дори има статия, която разказва как може да се добива бубеното семе здраво.

За съжаление, състоянието на екземпляра от втори брой от вестника, който може да се намери в архива на Националната библиотека е доста изстрадало, но за разлика от изцяло неоткритият брой 7, тук все пак може да се придобие пълна представа за съдържанието на статиите в него, поради факта, че съществени разлика в това отношение между текстовете на двата езика няма. По този начин румънския текст може да служи за ориентиране на местата, където българският не може да бъде прочетен, заради липсващите парчета от хартията и обратно.

„Бъдущност“ се посреща нееднозначно в българските и румънските среди. Начинанието среща подкрепа сред румънските ръководни среди. Младите български патриоти също са големи привърженици на изданието заедно с голяма част от българската емиграция. Противодействие идва обаче от страна на богатите българи около „Добродетелната дружина“. Като част от консервативните среди те не одобряват позициите му по някои политически въпроси. Не са доволни и от статиите срещу едрите румънски земевладелци.⁵ Свързани с румънските консервативни кръгове, те правят всичко възможно, за да осуетят издаването на вестника, или ако не успеят да го постигнат, поне да вземат в свои ръце ръководенето на вестника. Недоволните се оказват мнозинство в акционерното дружество като те оттеглят подкрепата си, призовавайки и други да сторят това. За да подпомогнат финансово начинанието, те

⁵ Пак там

поставят редица условия, като това Раковски да не фигурира като редактор, а вестникът да смени наименованието си.

В същото време, както съобщава Боян Пенев, позовавайки се на сведения в немскоезичната периодика и преса, турските власти разпространяват заплахата, че всеки, у когото бъде намерен вестник „Бъдущност“ ще бъде осъден на смърт. Тези заплахи са донякъде провокирани от съдържанието на вестника и от цялостният дух и послание на изданието.⁶

Намесата на Раковски във вътрешнополитическите румънски борби довежда до оттегляне на финансовата помощ за „Бъдущност“ от страна на богатите българи като с това на по-нататъшното издаване на вестника е сложен край с последен десети брой от 17 май същата 1864 г. Революционерът подкрепя реформите на княз Куза и Когълничеану, докато едрите търговци около „Добродетелната дружина“ са свързани по класови интереси с консервативната опозиция. В началните броеве на вестника, Раковски не изразява пристрастията си по отношение на политическия живот в Румъния. В последните три броя обаче той изразява ясно подкрепата си към усилията на княз Куза за аграрна реформа. Раковски е на мнение, че румънските селяни трябва да имат правото да притежават земята, която обработват. В „Бъдущност“ той пише, че там, където народът се намира в безправно положение, там не може да има напредък. Според него когато селянинът е подложен на безмилостна експлоатация, не може да има духовно развитие. Също така той отбелязва, че народите могат да се развиват свободно само, когато живеят свободно и без привилегии, защото „преимущество и свобода, равноправност и преимущество са неща съвсем противни едно другиму“. Във вестника си Раковски съветва българското общество да не слуша богатите, а да гласува на предстоящия референдум за аграрна реформа.⁷

Възмутен от оттеглената финансова подкрепа Раковски пише остра критика срещу тези, които правят всичко „по тяхна воля и по тяхно убеждение“, изхождайки само от „личнаго интереса и най-паче убийственаго егоизма“.⁸

След като вече няма финансова подкрепа, за да продължи да издава „Бъдущност“, Раковски отново се заема със създаването на акционерно дружество, чрез което да продължи с работата по вестника. По негова инициатива на 14 юни 1864 г. е свикано

⁶ Пенев, Боян. Г. С. Раковски. По случай 50-годишнината от смъртта му. София, 1917, с. 139, Боршуков, Г. Пос. Съч., с. 87., Цит. по: Райчевски, Стоян. Георги Стойков Раковски. София: Захари Стоянов, 2018, с. 160-162

⁷ Трайков, Веселин. Цит. съч.

⁸ Пак там

събрание в българското читалище в Букурещ, по време на което се взема решение за образуване на акционерно дружество. Скоро след това, на 25 юни същата година се открива и подписка за събиране на акции за новото дружество, което по-късно започва да издава следващият вестник на Раковски, които по замисъл е продължение на „Бъдущност“.⁹

БИБЛИОГРАФИЯ

1. **Игов, Светлозар.** История на българската литература. София: Сиела, 2002, с. 195
2. **Панайотов, Филип.** Вестници и вестникари. София: Захари Стоянов, 2008
3. **Пенев, Боян.** Г. С. Раковски. По случай 50-годишнината от смъртта му. София, 1917, с. 139, **Боршуков, Г.** Пос. Съч., с. 87., Цит. по: **Райчевски, Стоян.** Георги Стойков Раковски. София: Захари Стоянов, 2018, с. 160-162
4. **Райчевски, Стоян.** Георги Стойков Раковски. София: Захари Стоянов, 2018, с. 160-162
5. **Трайков, Веселин.** Георги Стойков Раковски. Автобиографични трудове. София: Издателство на Отечествения фронт, 1980, с. 28-30

“BUDUSHNOST” NEWSPAPER AS A MEDIA PRODUCT

Iva E. Ivanova

Georgi Sava Rakovski's journalistic career is no secret to anyone. However, the newspaper "Budushtnost" has remained out of the spotlight and only on the periphery of scientific interest. However, the newspaper is a curious media product that deserves to be examined in more detail. This material analyzes the preconditions for its emergence, the history of the newspaper, its content, and its merits as a media product from the middle of the XIX century.

⁹ **Райчевски, Стоян.** Цит. съч.